

Per 1136/1901

10013240

OBRAZLOŽENJE

COBISS

1-12; kpl.
15. januarja 1901.

20
tečaj I.

vinogradnikom,
sadjarjem in
vrtnarjem v poduk.

Glasilo kmetijske družbe za Trst in okolico.

Ureduje Anton Štrekelj.

List izhaja 15. dan vsakega meseca in stane 1 krono na leto. Udje kmetijske družbe ga dobivajo brezplačno. Naročnina in dopisi naj se pošiljajo na naslov: Slovenska kmetijska družba v Trstu, Via Geppia št. 14.

V pozdrav.

Ljubi kmetovalce! Pred seboj imaš nov list. Ze iz njegovega naslova lahko spoznaš čemu in komu je namenjen. Prihaja ti od ljudij, ki poznajo tvoje žalostno gospodarsko stanje, od ljudij, ki bi ti radi pomagali a za sedaj ne morejo z drugim nego z dobrim naukom. Saj je dober nauk včasih še več vreden nego bogata denarna podpora. Dan-danes velja v prvi vrsti razum in pridnost. Tudi bogati ljudje obubožajo, ako ne znajo s svojim premoženjem prav gospodariti, nasprotno je obogatelo že tisoč in tisoč ljudij, ki so bili ubogi a so imeli glavo na pravem mestu.

List, ki ga držiš v rokah, ima namen učiti te, kako moraš gospodariti v svojem vinogradu, v svojem hramu, v sadovnjaku (sadnem vrtu) in v zelenjadem vrtu, da ti bodo

P 1136

P 13.240 / 1980

prinašali mnogo dohodkov, povedati pa ti tudi hoče tu pa tam kako lahko olepšaš svoj dom s cvetjem, kar pride posebno tvoji gospodinji prav. Največjo pozornost obračal bo pa list naši vinski trti, katero preganja toliko hudih sovražnikov, in njenemu pridelku — vinu. Namen je torej zlat. Da ga pa list doseže, odvisno je tudi od tebe, dragi kmetovalec! Navadno misliš, da ne zna noben drug človek na svetu nego ti, kako je treba kmetovati. »Kakor je delal moj oče, tako je prav in tako moram delati tudi jaz«, meniš. Ali motiš se. Suknjo je treba obračati po vetru, pravi naš pregovor, zato se moramo tudi mi ravnati po svetu, po razmerah. Svet je pa zadnji čas močno napredoval, napredovalo je tudi kmetijstvo in napredovati moraš tudi ti, ako nočeš, da propadeš. Kakor se poprijemljejo drugi stanovi, poprimi se tudi ti, kar stoji na višavi napredka tvoje stroke. In k tej višavi pripeljati te hoče polagoma ta list.

Kmetovalec! Na izbor ti je dano ali hočeš ostati pri starem gospodarstvu ter propasti ali pa se poprijeti onih sredstev, ki ti jih daje napredni svēt ter se ž njih pomočjo rešiti pretoče pogube. Mi mislimo, da si izbereš poslednje in če si ga izbral, gotovo ne zapodiš tega lista, učitelja naprednega vinarstva, sadjarstva in vrtnarstva na pot, po kateri ti je došel. Saj ni, da bi moral vse narediti, kar bo v listu pisano, ne, list je pisan za množico ne pa za posameznike, ali vendarle dobiš v njem mnogo, kar boš lahko porabil na posestvu v svojo korist.

Naročnina listu je samo eno krono na leto. Naša misel je, da je to tako malo, da si lahko naroči list vsak, tudi najmanjši kmet. V nobeni kmetski hiši ga ne bi smeli pogrešati. Najboljše je, če se združi več naročnikov ter pošljejo naročnino skupno na upravnništvo lista. S tem si prihranijo mnogo poštnine. Kdor ne more ali ne mara naročiti lista, naj ga vrne s tem, da zapiše na ovitek besedo »nazaj«! Brezplačno se pošilja list samo najbolj revnim kmetovalcem, ki to izrecno prosijo, kajti tisk,

razpošiljanje in podobe, katere bo list prinašal, stanejo obilo denarja. Priporočamo se torej rodoljubom, v prvi vrsti našim kmetovalcem, častiti duhovščini in spoštovanemu učiteljstvu, širite list med naše ljudstvo, ki je neizrečeno močno potrebno dobrega nauka. S tem pokažete ne samo, da ljubite svoj narod, ampak tudi da delate zanj.

H koncu še eno prošnjo. Listu so obljubili prvi naši strokovnjaki svojo podporo. To pa ni še vse ! Strokovnjakov ni povsod in zato prosimo, naj nam pošiljajo tudi drugi kmetovalci, duhovniki, učitelji itd. poročila o različnih skušnjah, o letini, kupčiji in sploh vsem, kar zanima vinarje, sadjarje in vrtnarje, da bomo to v listu priobčevali ali se vsaj po različnih menenjih ravnali. Za vsako, tudi najmanjše poročilo, smo prav hvaležni.

S tem želimo listu dober uspeh, čitaljem pa obilo sreče !

Uredništvo.

Naš list.

Vinarski in vrtnarski list izhaja kot glasilo slovenske tržaške kmetijske družbe mesto »Gospodarskega lista« enkrat na mesec. List dobivajo udje omenjene družbe brezplačno, drugi pa za eno krono na leto.

Ker nimamo Slovenci še nobenega strokovnega, vinarskega sadjarskega in vrtnarskega lista, upamo, da vstrežemu s tem veliki potrebi, ki se je pokazala zadnji čas v našem ljudstvu. Saj so omenjene stroke poglavitne v našem kmetijstvu in samo ž njih pomočjo zamore se naš kmet rešiti pretečega mu propada. Pa ne samo kmetovalcu je list namenjen, marveč vsakemu, ki se peča s trto, z vinom, s sadnim

drevjem, s sadjem, z vrtnino, s cveticami, torej posebno tudi gospodom duhovnikom in učiteljem na deželi, vsem krčmarjem in drugim, katere zanimajo omenjene stroke. List pa ni pisan samo za primorsko deželo, ampak za celo Slovenijo. Tudi ni list podjetno delo, marveč rodoljubno delo in bo prinašal tem več in lepšo vsebino, čim več podporo dobi.

Najbolj se bo govorilo v listu o trti in vinu, potem o sadnem drevju in uporabi sadja, o vrtnini in cvetličarstvu in če bo prostor dopuščal tu pa tam tudi v kratkem o potrebnih vedah iz drugih gospodarskih strok. Kolikor nam bodo dopuščale naše gmotne razmere, spremljale bodo posamezne spise tudi podobe. Pisali bomo če nam bo le mogoče v priprosti obliki, da nas bo razumel vsak slovenski, pa tudi bližnji istrski kmet.

S tem vsklikamo : Bog z nami !

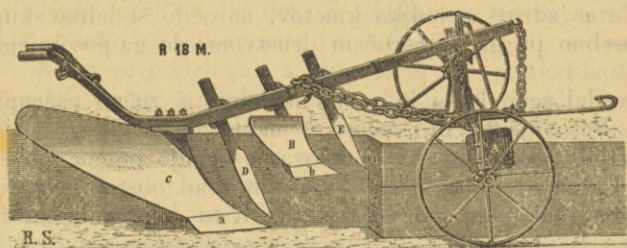
Obdelovanje vinogradov s plugom.

Kdor hoče dobro gospodariti, mora vedno paziti, da doseže z majhnimi stroški kolikor mogoče velike dohodke. Gospodar, ki se ne briga zato, propasti mora prej ali poznej.

Vinogradnikom napravlja največje stroške obdelovanje zemlje. Posebno zadnji čas, ko so težaki neizrečeno dragi, vinogradniki prav težko izhajamo. Stroški so vedno večji, dohodki pa le tisti, če ne še manjši. Nikdo nam ne more torej zameriti, če iščemo tudi mi sredstva, s katerimi si hočemo olajšati drago ročno delo ter ga nadomestiti s cenejšim. In tako sredstvo smo našli v plugu, ki ga vlači živina. Plug naj nadomestuje odslej v vinogradu kopačo in motiko a živina trdo tržakovo roko.

»S plugom v vinograd! tega pa še nisem slišal!« mislil si bo kedo med vami, ki berete list. Da, s plugom! pa ne samo orati in pleti med trtami zamoremo s plugom ampak še celo vinograd pašnati ali rigolati. Dandanes je svet napredoval in podoba 1. kaže ti plug novega napredka, ki se uporablja za pašnanje vinogradov. Če te zanima še kaj več slišati o njem, pa poslušaj me!

Plug, ki ga vidiš dole v podobi prodaja tvrdka Rud. Sack na Dunaju (II. Norbahnst. 36) po 200 kron. Kakor sem se sam večkrat prepričal, je delo ž njim jako dobro in prav po ceni. Ta plug zrablja in prevrže namreč zemljo 50 in tudi več cm globoko, kar dostikrat v ravnini popolnoma zadostuje. V Istri, na Krasu in okoli Gorice sadijo le redkokrat svoje plante v bolj globoke jarke vendar vspeva trta dobro. Kjer hočemo saditi trte v ravnino (polje) ali pa v manj viseče lege, služi nam plug izvrstno. V bregovih, kjer škoduje trti suša mnogo lažej nego v ravnini, treba je bolj globoko pašnati a za meter globoko pašnanje ne zadostuje gornji plug. V bregu se pa tudi jako težko rabi.

(Podoba 1.)

Smemo pa saditi trto v ravnino? Kakor je. Primorci, vzlasti Istrani zamoremo saditi skoraj povsod brez skrbi. Kranjci in Štajerci pa, ki imajo bolj mrzlo obnebje, morajo paziti vzlasti na to, da se nahaja ravnina v zavetju in v solčni legi, kjer ne škoduje ne mraz ne slana a se grezduje dovolj zreja. Kdor se je že vozil na Dunaj, gotovo je opazil veliko ravan pri Vöslavu, ki je popolnoma zasajena s trsem. In vendar je tam mnogo bolj mrzla dežela kakor je Štajersko in Kranjsko. Ravnina res ne dá najboljšega vina toda manjšo dobroto poplača večja množina. V rodovitni ravnini trta navadno mnogo več rodi nego v suhotnih, revnih gričih, kjer ji tudi suša včasih škoduje.

Škoda je le, da ne moremo rabiti pluga za globoko oranje v vsaki zemlji. Posebno v kameniti in jako težki zemlji gre delo prav počasi naprej. Za tako zemljo se toraj plug ne priporoča. Pač pa dela izvrstno v peščeni in srednje težki zemlji. V nji stane pašnanje s plogom komaj četrtingo od onega z rokami. Če imamo svojo živino pride še ceneje. Navadno se računi za oral zemljišča, katero se preorje v dveh, treh dneh 60 do 100 gold., z rokami pa stane za ravno tako delo 300 do 400 gld. Kakor vidimo se izplača plug že tedaj, če preorjemo samo pol orala zemljišča. Plugu je treba pripréti štiri do osem parov volov, kar se ravna po zemlji. Žival najlepše dela, če je vprežena posamezno v komate.

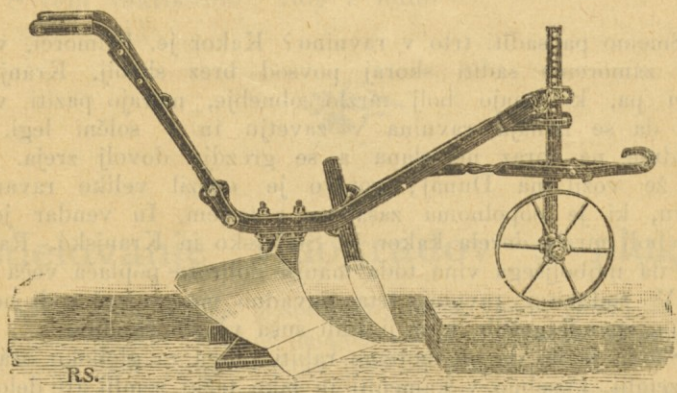
Če se nam zdi, da orje plug preplitvo, kar se mora posebno tedaj uvaževati, kedar je spodnja zemeljska plast bolj rodovita in jo hočemo radi tega spraviti na vrh, potem ako zemljišče nekoliko visi, in bi tu trti lahko škodila suša, izkopati je treba brazdo z

bodilom ali s kopačo bolj globoko. Izkopana zemlja vrže naj se nad preorano. Spodnji plast v brazdi rušimo lahko tudi s podzemnim plugom, ki nima deske a lemež je pritrjen na visokem in trdnem kozoleu (stebru). Rušeno zemljo je dobro spraviti na vrh. Delo z bodilom ali s podzemnim plugom jako priporočam. Ako ni mogoče spravljati zemlje na vrh, naj se vsaj nekoliko v brazdi zrahlja, da se nahaja zrahljana zemlja vsaj 70 cm globoko.

Opomniti moram tudi, da je dobro napraviti, predno se začne orati, jarek, v katerega pade zemlja iz prve brazde.

Plug za globoko oranje ne rabiš pa samo za vinograde, namreč ti pride tudi v drevesnici, v sadovnjaku in na polju, kjer hočeš, globoko orati, prav. Posebno, kjer hočeš saditi špargelj služi ti izborni. Če se združi nekoliko kmetov, naročijo si lahko skupno taki plug. Posebno pa ga priporočam društvom, da ga posojujejo svojim udom.

Povedal sem, kako in s čim nadomestiš ročno pašnanje v vinogradu. Pašnanje pa ni, kar nam napravlja v vinogradu največe stroške. Bolj drago je še obdelovanje zemlje potem, ko smo trto zasadili. Pašna se samo enkrat, kar vinograd obstoji, kopati in pleti pa je treba vsako leto po večkrat. Tudi to delo nadomestimo, kjer le moremo, s plugom!

(Podoba 2.)

Podoba 2. kaže ti plug, ki je vztrojen za oranje med trtami. Prodaja ga tista tvrdka kakor prvega za ceno 29 gld. Ta plug je kratek, da se lahko obrača in ima samo eno kolesce, ker bi se dvojna kolesca zadevala ob trte. Kolesce se postavi bolj visoko, če hočemo orati bolj globoko, nasprotno, če orjemo plitvo. V lahki zemlji zadostuje en vol ali konj pred plug, v težki pa je treba vpreči dvojno živino in sicer eno pred drugo, kakor je splošna navada n. pr. okoli Trsta. Tudi se lahko nadomesti vpehana živina s čilo. Plug, ki ga vidiš v podobi je vstvarjen pa, kakor sem se sam prepričal, bolj za lahko in srednjo zemljo. Za težko zemljo se dobijo tudi drugi plugi.

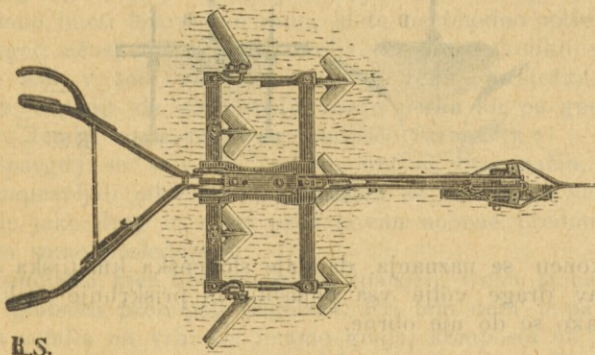
Kedar se orje, paziti je, da ni žival prekratko naprežena, ker bi vlekla plug iz zemlje, kakor se je dogodilo več primorskim vinogradnikom, ki so morali potem plug vrniti. Niso znali temu uzroka!

Da ne pokvari vaga trtij, dobro je vpreči žival v lesene ali železne vilice, na katere se privežeta komatni vrvi.

Ako dopušča lega oranje, orje se lahko v vsakem vinogradu, kjer so sajene trte v dovolj široke vrste. Najmanjša širokost vrste, v kateri še lahko orjemo, je 120 cm. Njemu pa, ki zasaja trte na novo, priporočam naj sadi trtne redove bolj narazen in sicer 140 do 200 cm. Rajši naj stavi trte v redu bolj gosto. To priporočam pa tudi zato, ker zahteva cepljena ameriška trta, ki ima bolj močno raščo, več prostora nego naša stara domača.

Nekateri bodo mislili, da delo s plugom ne bo kaj prida v vinogradu. Ali ni tako! Kolikor sem jaz videl in skušal, so vzgledali vinogradi, ki so se obdelovali s plugom skoraj povsod lepše in bolj čisto nego oni, ki so se obdelovali z rokami. Plug rahlja zemljo do 18 cm globoko, kar pa z motiko le redko dosežemo. Tudi opravljamo delo, kedar sami hočemo in nismo navezani na težake, delo se vrhutega hitro in ceno opravi. Nekoliko težakov, ki čistijo trte korenin in rahljajo zemljo med posameznimi trsi v redu je seveda tudi sedaj treba, toda množina se neizrečeno skrči. Škoda, ki jo napravija živina na trtah je malenkostna in ne zasluži, da se jo jemlje v poštev.

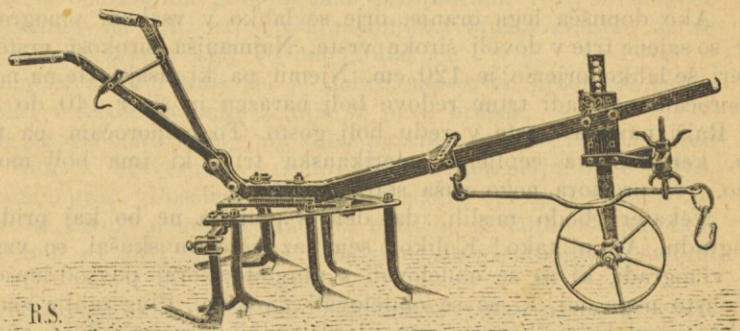
Plug, o katerem sem govoril, služi nam navadno samo za globoko oranje, ki se opravlja v vinogradu spomladi in v jeseni. Za poletno pletev in rahljanje zemlje ima gornja tvrdka posebne ekstirpatorje in kultivatorje, ki se pritrdijo na gredelj gornjega pluga, ako se mu sname kozolec z lemežem. S tem orodjem opravimo delo še bolj hitro nego s plugom in ker je čistota v vinogradu velike važnosti za grozdje in za trto, priporočam, da si priskrbi, kdor more, tudi eno tako pripravo. Kdor je ne more kupiti: rabi naj tudi za pletev plug.

(Podoba 3.)

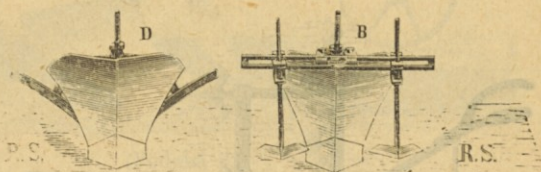
Podoba 3. kaže ti gornji plug z ekstirpatorjem, ki ima pet lemežev in dva stranska noža. Stranska noža se postavita lahko bolj razsebe ali pa bliže. Po njih nastavku se ravna širokost ekstir-

patorja od 1 m do 125 cm. Ta ekstirpator velja 18 gld. Priporoča se za pletev v bolj lahki zemlji, kjer ni preveč kamenja. Če se nabaja v vinogradu grušč je boljši razruševalec, ki je pritrjen na bolj dolgi plug v pod. 4. Pritrditi pa se dá tudi na vinogradski plug.

(Podoba 4.)

Vinogradski plug z okopalnimi pripravami priporočam vsem vinogradnikom, v prvi vrsti pa primorskim. Saj rabite ta plug prav lahko tudi na polju in v vrtu. Ako si ga pripravite, gotovo boste zadovoljni, kajti ž njim prihranite neizrečeno mnogo sile, katero potratite z vašimi starinastimi lesenimi plugi, ki niso nikjer na svetu več v rabi. Posebno pa ga priporočam za pletev in osipanje krompirja, koruze, zelja in drugih okopavin, za katero delo se izvrstno rabi, če se mu nadomesti nava lni enostranski lemež z lemežema, ki sta naslikana v podobi 5. Prvi, na katerem se postavi deskí lahko bolj skupaj ali bolj narazen, služi za osipanje, drugi za pletev.

(Podoba 5.)

H koncu se naznanja, da daje slovenska kmetijska družba v Trstu prav drage volje vsa pojasnila in priskrbuje vsakemu tudi naročila, ako se do nje obrne.

A. Št.

Pridelujmo špargelj!

Špargelj ali beluš ni samo jako okusna zelenjava, marveč ima tudi na mestnih trgih visoko ceno. Saj se prodajo prvi špargeljni po 2 in tudi po 3 krone kilogram. Posebno topli Istri prinašali bi lahko po mojem mnenju zgodni špargeljni lepe dohodke. Le poprijeti bi se morali tudi Istrani te zelenjave, kakor so se je poprijeli Slovenci okoli Gorice, kjer jim donaja špargelj tisoče in tisoče. Poznam kmetovalce, ki so dobili do 400 gld. samo za špargeljne.

Med vsemi špargeljni priporočajo se dandanes najbolj sledeče vrste: Zgodni argenteuil, Canoverov kolosal, Darmstadski in Erfurtski orjaški špargelj. Za zgodnjo rabo se najbolj hvali prvi.

Špargelj se vzgaja iz semena, katero se nahaja v rudečih zrnih. Ker je seme za bodočo rastlino velike važnosti, naročiti ga je treba iz najbolj zanesljivih trgovin za vrtno seme, kakor je n. pr. Edmund Mauthner v Budapešti ali pa Wolfner & Weis na Dunaju (Am Hof), Haage & Schmidt v Erfurtu itd. Seme se seje meseca marca ali aprila v rahlo toda rodovitno zemljo v plitve vrste, ki so 15 cm oddaljene. Če so rastlinice v vrsti pregoste, zredčijo naj se v toliko, da rastejo ostale rastline okoli 5 cm razsebe. Porite rastline se lahko posadijo v druge gredice. V letu je treba gredice večkrat pleti in če mogoče tudi zaliti z gnojnico, katero se je nekoliko zredčilo z vodo.

Če smo ravnali na popisani način, dobimo že prvo leto krepke sadike, katere presadimo spomladi na stalno mesto. Opomniti moram, da so take sadike boljše od dvo- in triletnih, katere imajo sicer bolj krepke korenine, toda manjše število, ker se niso mogle vse v prvem letu izrastle povoljno razvijati.

Špargelj zahteva rahlo, gorko zemljo, ki ima dovolj redivnih snovij in dovolj mokrote. Lega naj bo prosta, če mogoče proti jugu obrnjena, da dobiva špargelj dovolj svetlobe in gorkote. Posebno, če hočemo imeti špargeljne rano, je to neobhodno potrebno. V senci se špargelj ne sponaša. Tudi zemlja, ki ima nekoliko navadne kuhinjske soli v sebi mu prija. Če je zemlja pretežka, treba jo je zrahljati s tem, da se napelje nanjo peska ali pa gnoja. Ako zaostaja v zemlji voda, mora se zemljišče razmočiti.

Špargelj se sadi na različne načine. Star način, pri katerem so se napravljali jako globoki jarki in se zasuvili z veliko množico gnoja je jako drag in nima pred novim nobene prednosti. Popišem naj zato samo poslednjega.

Zemljišče kjer hočemo saditi špargelj, treba je najprej 50 do 60 cm globoko prekopati (rigolati). Pri tem delu je paziti, da pride zgornja zemlja na vrh. Če imamo gnoja, komposta ali pa cestnega praha ali znosa na razpolago, dobro je, če to zemlji pri tem delu primešamo. Meseca aprila ali maja se špargeljni sadé. To se godi na sledeči način:

Prekopano zemljo se razdeli v gredice, ki so 150 cm široke. Po sredi teh gredic izkopa se 90 cm širok in 20 cm globok jarek

kar navadno zadostuje. Zemlja na gredicah in na straneh naj se z grabljami lepo poravna.

Na gredice naj se ne seje in sadi ničesar. K večemu se dopušča tu pa tam kaka solata ali spinača.

Špargeljni se berejo navadno s posebnimi noži, ki režejo samo na spodnjem koncu. Sedaj se priporoča, da špargelj odgrebemo in poganke pri čoku odlomimo ali pa z nožem odrežemo, na kar v zemlji ostali del ne gnije. Na ta način dobimo daljše in lepše poganke, in tudi ne poškodujemo mlajših pogankov, katerih ne vidimo, imamo pa nekoliko več dela.

Špargeljnov ne smemo brati predolgo časa, ker bi čoke na ta način preveč oslabei. Ko se pokazujejo tanša stebela, ki nimajo tudi onega okusa kakor prva, kar se zgodi navadno okoli polovice junija, treba je z režnjo prenehati a stebela naj se pusté, da se prosto razvijajo. Le s tem, da napravijo špargeljni listje, zamorejo nam prinašati tudi prihodnje leto pridelke. Z listjem nabira namreč rastlina iz zraka snovi, katere potem vporablja za se ali pa jih skuplja v čoku za mladje in sadje prihodnjega leta. Naša skrb bodi tedaj, da se steblo in listje dobro razvijata. Stebla je odrezati šele v jeseni, ko jih je mraz pokončal. Jako dobro pa dè špargeljnu, če se mu obere cvetje in sad, ki se ni še razvil.

Velikega pomena za špargeljne je tudi gnoj. Če hočemo imeti bogate pridelke, ne smemo pozabiti na to važno sredstvo. Posebno hlevski gnoj in kompost sta špargeljnu po godu. Pa tudi gnojnica in umetna gnojila se bogato poplačata. Še celo kuhinjska sol neki dobro dè v majhnih množinah tej rastlini.

Ako hočemo imeti špargeljne zgodaj spomladi, dobro je pogrniti gredice črez zimo s slamo, z listjem ali s smrekovim vejevjem. Meseca februarja ali marca, ko se začne zemlja ogrevati, treba je pa to odejo odstraniti in samo tedaj zopet rabiti, kedar je vreme mrzlo. Na ta način dobimo špargeljne 2 do 3 tedne prej nego navadno, kar pa je za onega, ki jih hoče prodajati, velike važnosti, kajti prvi špargeljni se prodajajo dva- in tudi trikrat dražje nego pozni.

Še prej dobimo špargeljne, če nasujemo meseca decembra v jarke med posameznimi gredicami, ki jih izkopamo okoli 50 cm globoko, konjskega gnoja ter gredice obdamo z lesenim, iz desk zbitim obodom. Nad gredice je pa treba postaviti okna, deske ali pa slamnate odeje, da se gorkota ne izgublja. Na ta način dobimo lahko že meseca januarja ali februarja špargeljne. Ker se pa s takim delom špargeljni ošibé, ponavljati se sme šele vsako tretje ali četrto leto. Jako zgodaj dobimo špargeljne tudi, če postavimo stare špargeljnové čoke, ki smo jih izkopali radi starosti ali nerabnosti, v gorke zimske gredice v dobro zemljo nad debelo plast konjskega gnoja.

Špargelj se dandanes jako drago plačuje. Posebno zgodni špargeljni imajo visoko ceno. Če ga enkrat zasadimo, traja nam lahko 15 in tudi več let. V naši deželi ima špargelj svojo domovino in zato se pri nas jako dobro sponaša. Špargelj se dá prav lahko prevažati v druge dežele, vendar ne tako lahko, da bi se bilo bati konkurence od drugod. Na dolgem potu se vendarle ali pokvari ali pa

izgubi na svoji vrednosti. Tri, štiri dni dolga vožnja pa mu ne škoduje mnogo. Mi, ki imamo direktno železniško zvezo skoraj z vsemi severnimi mesti, izvažavali bi prav lahko mnogo te dragocene zelenjave. Samo ganiti bi se morali in jo splošno zasajati, v kar pomozi pričujoči članek.

A. Štrekelj.

Obrezovanje sadnega drevja.

Že marsikdo je morda slišal ali bral, da prinaša obrezovanje sadnega drevja večje pridelke in lepše sadje. Ne bodi torej len, vzame škarje, žago in sekiro in hajdi nad drevo! Klesti in seče ga, da vse poka! Čim bolj je drevo ogolil, tem bolj vzvišenega in spretnega vrtnarja se čuti. Kako pa kremži svoje prevarane oči, ko ne vidi spomladi niti cveta na drevesu, kaj pa še, da bi imel v jeseni polno rumenega sadu, kakor je pričakoval. Revez skazil si je drevo in trajalo bo nekaj časa predno mu bo prinašalo zopet sad.

Pripostemu človeku, ki je imel s sadnim drevjem še malo opraviti, se ne čudim, če stori kaj podobnega. Mnogo je pa takozvanih »vrtnarjev«, ki se bahajo s svojo znanostjo in spretnostjo v obrezovanju sadnega drevja, ki delajo tako. In tašnih »skazivrtnarjev« sem videl že mnogo.

Če govorim danes o obrezovanju sadnega drevja, vstreči hočem samo najbolj silnim potrebam in v teku leta vrnem se še večkrat k temu v sadjarstvu vелеvažnemu ali tudi jako težavnemu opravilu.

Sadno drevje obrezuje se lahko skozi celo leto. Tudi v letu? Da, tudi v letu in poletna rez je še večje važnosti, posebno za pritlično drevje, nego je zimska rez. O nji pa pozneje! Na visokem sadnem drevju režemo pa navadno samo v zimi. Zimsko rez opravljamo lahko od jeseni, ko je listje palo z drevesa do spomladi, ko začne popje poganjati. Naši ljudje mislijo, da drevesu škoduje, če ga obrezujemo po zimi. Ne, to ni res. Mraz škoduje morda onemu, ki obrezuje, drevesu pa ne škodi. Vendar pa vpliva tudi čas obrezovanja na drevo. Če obrezujemo drevo v jeseni, dobimo bolj krepko drevesno raščo, drevo se torej okrepča; če režemo pa spomladi, dobimo na drevesu več sadja. Drevje, ki preveč hobata, rezati je šele tedaj, ko je že deloma pognalo. Breskve in marelice režejo se navadno pred cvetom.

Toliko o času obrezovanja. Sedaj odgovorimo vprašanje: katero drevo je rezati? Naši ljudje v vinorodnih krajih mislijo, kakor je treba obrezovati vsako leto trto, ravno tako je treba obrezovati tudi sadno drevje. Ali motijo se! Glavni in prvi namen obrezovanja

sadnega drevja je vendar-le ta, da damo drevesu lepo, vetrovom protivno obliko.

Ko smo dosegli ta namen, se obrezovanje vsaj na visokem drevju navadno opusti. Obrezovati je tedaj mlado drevje, ki nima še svoje oblike. Navadno se reže še štiri, pet, šest let, ko se je drevo zasadilo na stalno mesto. V naslednjih letih se drevo samo čisti, beli z vampnom, katero pomori drevesni mah, lišaj in tudi mnogo živalskih škodljivcev. Pri tem delu naj se drevo pregleda in na njem odstrani veje, ki se križajo, ki rastejo v sredino drevesnega vrha, umrle veje in sploh take, ki delajo na viden način več kvara nego koristi.

Obrezuje se torej samo mlado sadno drevje. Kako? Najprej ogledjmo si mlada drevesca, ki se nahajajo še v drevesnici. Nekateri vrtnarji iz stare šole prikrajšujejo že enoletna drevesca, kar pa ni pravilno. Mlado cepljeno drevo treba je prerezati šele tedaj, ko je vzrastlo do one višočine, kjer se ima nahajati vrh, torej $1\frac{1}{2}$ do $2\frac{1}{2}$ m visoko. Nič ne dé, če je drevesce še šibko; če mu pustiš nekoliko stranskih pogankov, ki jih 5 do 10 cm od debla prikrajšaš, odebeli se kmalu.

V bližini mesta, kjer si drevesce prerezal moraš dobiti pet krepkih mladik. Od teh mladik naj raste zgornja navpično, druge pa poševno od debla v enaki daljavi na vse štiri kraje. Ker poženejo gornja očesa bolj krepke mladike nego spodnja, dobro je napraviti nad spodnjimi zareze v podobi strešice: , radi česar se vstavlja tu sok, ki prihaja iz korenin ter daja očesu več moč.

Na stalno mesto presadimo samo ona drevesca, ki so dovolj krepka in imajo ravno deblo ter lepo vzrastel vrh. Korenine je treba pri tem delu z ostrimi škarji ali nožem primerno prikrajšati in lepo razpeljati, drevo se pa po novejših skušnjah ne reže, ali vsaj ne preveč. Pač pa ga je treba naslednje leto tembolj prikrajšati.

Drevesni vrh ima lahko različno obliko. Med vsemi se najbolj sponaša oblika piramide, ki je tudi najbolj priprosta. Viharji škodujejo tej obliki najmanj, zrak, svetloba in gorkota pa, glavni pogoji, da dobivamo lepo, dobro in mnogo sadja, dohajajo prav lahko celo v sredino vrha. Tudi ima drevo naravni nagon, da raste v tej obliki. Obliko pa moramo dati drevesu že s prvo režnjo.

Vrh ali krona obstoji iz ene srednje navpične veje in iz več postranskih, poševnih vej, ki se nahajajo v krogu okoli prve. Da dobimo na drevesu to obliko, puščati je vedno glavno mladiko nekoliko bolj dolgo nego postranske mladike. Med postranskimi mladiki naj se krajšajo zgornje bolj nego spodnje.

Mladiko prereži vedno poleg očesa, seveda zgoraj njega in sicer nekoliko poševno. Pazi pa, da pri tem očesa ne prerežeš. Štreljev ne smeš pustiti nad očesom, ker se posušijo in dotično mesto začne lahko gniti. Oko, nad katerimi mladiko odrežeš, naj bo obrnjeno na ono stran, kamor želiš, da bo veja rastla, navadno torej preč od debla.

Gornji del vrha ali krone reže se v drugem, tretjem letu ravno tako kakor prvo leto, nekoliko drugačo pa je rezati spodnje veje, ki so vzrastle iz lanskih in predlanskih mladik.

Veje imajo namen, da nosijo mnogo sadonosnih vejic, mladik in popkov. Kedar režemo stremimo na to, da požene kolikor mogoče dosti oči na prikrajšani mladiki, ki je namenjena za vejo. Prednje ali vodne mladike treba je tu bolj krajšati. Da spodnja očesa poženejo dobro je zarezati nad nje gori omenjeno strešico. Posebno je pa še gledati, da se vse veje enakomerno razvijajo.

Še bolj nego predajo vejino mladiko, treba prerezati stranske vejine mladike, ki so preveč razvite. Nje se le redkokrat pušča bolj nego 15 cm. na dolgo. Če so mladike jako krepke in mislimo, da poženejo njih popki prebujne poganke, ne pa evetnih vejic, odrezati jih je 5 mm od veje, ki jih nosi. Prihodnje leto poženejo speča stranska očesa šibko mladje s evetnimi popki. Vse mladike, ki rastejo v drevesni vrh (krono), ali pa se križajo, treba je popolnoma odstraniti.

Poleg oblike, katero hočеш dati mlademu drevesu, skrbi tudi, da odpreš zraku, svetlobi in gorkoti pot v sredino vrha. Le na zraku, svetlobi in gorkoti zamoremo dobiti, kakor sem prej omenil, lepo, okusno, zdravo in mnogo sadja. Zato vidimo pri nas, kjer drevja ne režemo ali ga slabo režemo, da sadno drevje malo rodi in še to, kar sadja dá, je le revno in neokusno. Le iz lepega drevesa pričakuj lepo in okusno sadje.

A. Št.

Gospodarske drobtinice.

Tržaškim okoličanom naznanja kmetijska družba, da je dobila od visoke vlade lepo podporo 800 kron za nabavo umetnih gnojil. Ta denar uporabi družba v gornji namen in sicer tako, da bo dajala prav siromašnim kmetovalcem po nekoliko gnojila, bodisi za travnike, pašnike ali za vinograde, brezplačno, nekoliko bolj premožnim pa po polovici cene. Vsakdo, ki sprejme gnojilo, mora tudi dokazati, kako ga je porabil. Uspeh gnojil naj potem govori, ali se splača kmetovalcu kupovati taka gnojila ali ne. Tržaški okoličani, ki se hočejo naročiti, oglašé paj se v kmetijskem društvu (Via Geppa 14) od 9. do 11. ure predpoludne ali pa naj naznanijo pismeno.

Visoki vladi izražamo pa tukaj svojo srčno zahvalo na tej našim kmetovalcem jako potrebni podpori.

Odbor.

Sadjarji! pobirajte gosenična gnezda, katerih je letos vse polno po sadnem drevju. Ako zanemarite to delo vničijo vam prav lahko sad prihodnjega leta.

Vinska in amerikanska trta. Naša vinska trta ne vspeva na vseh amerikankah jednako dobro. Nekatere podlage ji vgapajo bolj, druge manj. Pa tudi različne vrste naših trtij se sponašajo na isti amerikanski trti različno. Med drugimi lastnostmi, ki se preminjajo po podlagi, je tudi rodovitnost vinske trte. Če tehtamo grozdje iste trte iz različnih podlag, dobimo velik razloček. Tudi tehtnica nam bo pomagala toraj v prihodnje izbirati pravo amerikansko trto. Naš list bo prav rad sprejemal take poskušnje, če se mu bodo pošiljale. Za vzgled podamo nekoliko podatkov, ki so jih našli na velikem posestvu v Monasteru lanskega leta.

Plemenita trta	Podlaga	dala kg grozdja na 30 trtah	mošt je imel od- stotkov sladkorja	mošt je imel promil kisline	dan trgateve
Modra frankinja	Aramon Rupestris				
	Ganzin 1	37.5	16	6.8	
	Riparia portalis	27	16	7	4./X.
	Rupestris metalika	25.3	15.6	7	
	„ montikola	28	15.5	7	
Refož	Aramon Rupestris				
	Ganzin 1	25.3	15.75	15	
	Riparia portalis	20	14	13	12./X.
	Rupestris metalika	31.2	14	13.5	
	„ montikola	20	15	13.4	
Laški rizling	Aramon Rupestris				
	Ganzin 1	18	13	10.4	
	Riparia portalis	25	12	10.5	5./X.
	Rupestris metalika	24	12.5	10.2	
	„ montikola	25.5	13.3	10.5	
Souvignon	Aramon Rupestris				
	Ganzin 1	23	15.5	7.5	
	Riparia portalis	31	15.5	8.2	30./X.
	Rupestris metalika	13	15.7	8.4	
	„ montikola	33	14.4	8.3	

Tiskarna „Edinost“ v Trstu.

Telefon 870.

Ustanovljena 1898.

Ulica Carintia št. 12,

SPREJEMA NAROČILA NA VSAKOVRSNE TISKOVINE

Doktorja pl. TRNKÓCZYJA

že mnogo let izvrstno preskušena zdravila, redilna in dietetična sredstva, priporočena v stotinah zahvalnic, priporočila in razpošilja

lekarna Trnkóczyja v Ljubljani, Kranjsko.

Najceneje se dobivajo, če se naroča po pošti v tej lekarni, odkoder se ta zdravila vsak dan takoj pošiljajo na vse strani sveta s povratno pošto s poštnim povzetjem, tudi celo samo en komad z natančnim rabilnim navodilom.

Za številne gospodinje, dejenčke, nervozne, okrevajoče, otroke, slabotneže, malokrvne, bledične, za vsakega bolnika, sploh za vsakega se namesto brezmočne, razdražujoče kave in ruskega čaja **Doktorja pl. Trnkóczyjev**

Kakao sladni čaj priporoča kot tečno, krepično zdravilo in najceneje hranilno sredstvo. Bolje kot sladna kava. Zavojček (4 kile vsebine) 40 h, 14 zavojčkov samo 5 K.

Dalje se priporoča: **Doktorja pl. Trnkóczyja**

Želodečne kapljice. Izborno sredstvo za želodec. Deluje pomirjujoče, krepično, bolelost utešujoče, ter vzbujajoče, čisti želodec in pospešuje prebavo. Steklenico 40 h, pol tuceta 2 K.

Kroglice, odvajalne, želodec čistilne. Odvajajo blato brez vseh bolečin, kakor se to čestokrat pripeti pri drugih kroglicah. Ubranjajoče je to sredstvo zoper bolezn, ki morejo nastati vsled zapehe, napienjanja itd. Skatla 42 h, šest skatle 2 K 10 h. — **Pocukrene kroglice.** Skatla 80 h, tri skatle 2 K.

Prsni, pljučni in kašljev sok ali zeliščni sirup, prirejen z lahko raztvarljivim apnenim železom, utešuje kašelj, raztvarja sliz, lajša bol in kašelj, vzbuja tek in tvori kri. Steklenica 1 K 12 h, pol tuceta 5 K.

Drgnilni ali udov cvet (**Gichtgeist**) priporočljiv je kot bolni utešujoče, lajšajoče drgnjenje v križu, rokah in nogah, kot novo poživlajoče drgnjenje po dolgem hodu in težkem delu. Steklenica 1 K, šest steklenic 4 K 50 h.

Tinktura za kurja očesa, preskušeno sredstvo proti boleznim kurjih očesom, bradavicam, roženici, žuljem in ozeblinam. Ima to veliko prednost, da je treba s priloženim čopičem bolno mesto zgolj namazati. Steklenica 80 h, šest steklenic 3 K. 50 h.

Varstvena znamka.

vine, opozarjamo iste posebno na doktorja pl. Trnkóczyja redilne pripravke za živino.

Doktorja pl. Trnkóczyja

Živinski redilni prašek za notranjo rabo pri kravah, volih in konjih. Že blizu 50 let z najboljšim uspehom uporabljevan, kadar krave nočejo žreti, in da se zboljšuje mleko. Zavojček z navodilom glede uporabe 1 K, 5 zavojčkov samo 4 K.

Praščji redilni in krmilni prašek. Varstveno in dietetično sredstvo za prašice. Za notranjo rabo, služi za tvorbo mesa in tolsce. Zavojček 50 h, pet zavojčkov samo 2 K.

Varstvena znamka.

Pozor! Ta prašek kakor tudi kakao sladni čaj se smeta prodajati v vsaki trgovini. Ako ju ne bi bilo dobiti v vaši trgovini, pišite na gorenjo lekarno.